

EL SOTERRANI

THOMAS BERNHARD

EL SOTERRANI

Un retir

Traducció de CLARA FORMOSA PLANS

*Tot és moviment irregular i continu,
sense guia i sense objectiu.*

MONTAIGNE

Els altres homes vaig trobar-los *en la direcció oposada*, en no anar més a l'institut odiat, sinó a l'aprenentatge que em salvava, contra tot sentit comú, de bon matí, ja no anava amb el fill de l'alt funcionari administratiu al centre de la ciutat per la Reichenhaller Straße, sinó amb l'oficial de manyà de la casa veïna als afores per la Rudolf-Biebl-Straße, no pel camí a través dels jardins agrestes i per davant de les vil·les artístiques cap a l'escola superior de la burgesia i de la petita burgesia, sinó per davant de l'asil de cecs i de sordmuts i per sobre les plataformes del ferrocarril i a través dels hortets i per davant de les tanques de l'estadi del costat del manicomi de Lehen cap a l'escola superior dels marginats i dels pobres, a l'escola superior dels bojós i dels presos per bojós de la barriada de Scherzhauserfeld, al barri dels horrors absoluts de la ciutat, la font de gairebé tots els processos judicials salzburguesos, i al soterrani que era la botiga de queviures de Karl Podlaha, que va ser un home destruït i un caràcter sensible vienès i que hauria volgut ser músic i va ser sempre un petit botiguer. El procediment per al meu ingrés a la botiga va ser rapidíssim. El senyor Podlaha va entrar a la rebotiga, on jo l'estava esperant i em va donar un cop d'ull ràpid i va dir que em podia quedar, si volia, amb la feina, i va obrir la porta de l'armariet i en va treure una de les seves bates i va dir que la bata em podia anar bé, i em vaig esmunyir dins la bata i la bata en realitat no m'anava bé, però la podia portar *provisionalment*, Podlaha va dir moltes vegades *provisionalment*, i després va rumiar un moment i em va dur, travessant la botiga plena a vessar de clientela, cap al carrer a la casa veïna, on es trobava el magatzem. Aquí havia d'escombrar, fins a les dotze del migdia, amb una escombra que el meu mestre havia despenjat tot d'una de la porta del magatzem i m'havia col·locat a les mans. A les dotze, Podlaha, volia parlar amb mi sobre tota la resta. Em va deixar sol al fosc magatzem amb la seva perversa barreja d'olors i amb la humitat de tots els magatzems de queviures, i en l'entretant vaig tenir temps de reflexionar sobre tot el que havia passat. Jo no havia deixat en pau la funcionària de l'oficina d'ocupació i en una hora havia aconseguit el que volia, un lloc d'aprenent a la barriada de Scherzhauserfeld, estar enfeinat *de manera útil*, com havia pensat, entre persones i per a les persones. Tenia la sensació d'haver-me escapat d'una de les insensateses humanes més grans, l'institut. De cop sentia que la meva existència tornava a

ser *una existència útil*. M'havia escapat d'un malson. Ja em veia ficant farina i llard i sucre i patates i sèmola a les bosses de la compra i era feliç. A mitja Reichenhaller Straße havia girat cua i havia anat a l'oficina d'ocupació i no havia deixat en pau la funcionària. Ella em va oferir moltes adreces, però cap ni una *en la direcció oposada*. Vaig escombrar el magatzem i a les dotze vaig tancar amb clau, com m'havien encarregat, i vaig creuar a la botiga, com havíem quedat. El senyor Podlaha em va presentar a l'ajudant (Herbert) i a l'aprenent (Karl), i va dir que no volia saber res de mi ni sobre mi, que només havia d'enllestir les formalitats i, sense més, ser *útil*. En realitat, va pronunciar la paraula *útil* de sobte, espontàniament, sense gens d'èmfasi, com si per a ell la paraula *útil* es tractés d'una paraula preferida. Per a mi era el meu lema. Havia conclòs un període d'inutilitat, em semblava un període infeliç, una època espantosa. Havia tingut dues possibilitats, encara avui ho tinc clar, suïcidar-me, per a la qual cosa em faltava coratge, i/o deixar l'institut, per qüestió d'un instant no vaig suïcidar-me i vaig entrar d'aprenent. Tot tirava endavant. A casa van reaccionar amb apatia (la meva mare, el meu tutor) i amb la millor disposició per a la comprensió i l'enteniment (el meu avi). Van avenir-se de seguida a la nova situació, no hi va haver ni el més breu dels debats. En efecte, jo m'havia abandonat a mi mateix durant molt temps, en aquest moment tenia molt clar *com* n'estava de sol en realitat. Engrapar l'existència i llançar-la per la finestra o als peus dels meus parents hauria tingut en qualsevol cas el mateix efecte. Vaig col·locar la cartera de l'escola, tal com estava, al racó i ja no vaig tocar-la més. La decepció del meu avi, ell tot sol va poder encobrir-la bé, ara somiava en un eficient i gran home de negocis, amb el qual, segons ell, el meu geni, podia arribar a realitzar-se potser encara millor que amb qualsevol altra disposició intel·lectual. Va donar la culpa del meu fracàs a les circumstàncies, al fet que jo havia nascut en el període més desafortunat de tots, directe dins l'abisme, del qual, segons es pot judicar humanament, ja no hi havia escapatòria. De cop, per a ell, que en tota la seva vida i amb la tossuderia de la seva experiència els havia menyspreat, els botiguers eren respectables i un comerciant no estava mancat de grandesa. Jo mateix no tenia cap noció del meu futur, no sabia què volia ser, no volia ser res, senzillament m'havia fet útil. En aquesta idea, de sobte i inesperadament, vaig trobar-hi refugi. Durant anys havia anat a una fàbrica d'aprendre i m'havia assegut davant una màquina d'aprendre que havia fet tornar sordes les meves orelles, fet tornar boig el meu

enteniment, ara de sobte tornava a estar amb persones que no sabien absolutament res d'aquesta fàbrica d'aprendre i que no estaven corromputs per aquesta màquina d'aprendre, perquè no havien estat en contacte amb ella. A mi m'agradava el que ara veia i m'ho prenia seriosament. Els dies que hi havia centenars de persones a la botiga i que el soterrani a les vuit del matí era pres per assalt com si fos una fortalesa de queviures per a afamats i mig morts de gana, alternaven amb els dies que corresponien als vells solitaris i a les dones borratxes. El soterrani, que era la botiga de queviures de Karl Podlaha, va ser sempre, però, el punt de trobada de la barriada, aquí no hi havia cap altre lloc per distreure's, cap fonda, cap cafè, només els edificis construïts per a la total destrucció i el condicionament dels seus habitants, en la monotonia i en l'abominació dels quals tothom, fos de la condició que fos, havia de degradar-se i marcir-se i sucumbir. Al soterrani hi venien les dones, fins i tot quan no havien de comprar res, sense ni la més mínima intenció de comprar, sempre venien, gairebé totes, en qualsevol moment, per pusil·lanimitat, només per poder intercanviar un parell de paraules; es veia clar només amb la seva aparició a les escales de formigó i completament clar quan baixaven al soterrani i entraven, que havien fugit de les seves cases horroroses per assossegarse, per tenir una possibilitat de viure.